

Sygn. akt I C 614/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2014 r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach Wydział I Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Małgorzata Chomiuk

Protokolant st. sekr. sąd. Iwona Bierkat

po rozpoznaniu w dniu 12 września 2014 r. w Siedlcach sprawy

z powództwa A. S.

przeciwko M. T., O. J.
(z domu T.)

o zachówek

- I. Zasądza od O. J. (z domu T.) na rzecz A. S. kwotę 48.908,48 zł. (czterdzieści osiem tysięcy dziewięćset osiem zł czterdzieści osiem gr) z ustawowymi odsetkami od dnia 20.08.2011 r do dnia zapłaty;
- II. Oddała w pozostałej części powództwo w stosunku do O. J. (z domu T.);
- III. Oddała powództwo w stosunku do M. T.;
- IV. Wyrokowi w pkt I nadaje rygor natychmiastowej wykonalności do kwoty 12.152 zł (dwanaście tysięcy sto pięćdziesiąt dwa zł);
- V. Zasądza od O. J. (z domu T.) na rzecz A. S. kwotę 1.246,59 zł (jeden tysiąc dwieście czterdzieści sześć zł pięćdziesiąt dziewięć gr) tytułem zwrotu części kosztów procesu;
- VI. Zasądza od A. S. na rzecz M. T. kwotę 3617 zł (trzy tysiące sześćset siedemnaście zł) tytułem zwrotu kosztów procesu;
- VII. N. pobrać na rzecz Skarbu Państwa od O. J. (z domu T.) kwotę 3.873,10 (trzy tysiące osiemset siedemdziesiąt trzy zł dziesięć gr), a od A. S. kwotę 4.631,60 zł (cztery tysiące sześćset trzydzieści jeden zł sześćdziesiąt gr) tytułem części nieuiszczonych kosztów sądowych.

I C 614/11

UZASADNIENIE

A. S. wniósł o zasądzenie na jego rzecz od pozwanych M. T. i O. T. kwoty 180.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, tytułem zachowku po H. S. (1).

W uzasadnieniu swego stanowiska powód wskazał, iż postanowieniem Sądu Rejonowego w Mińsku Mazowieckim z dnia 8 października 2010 r. wydanym w sprawie sygn. akt INs 982/10 M. T. i O. T. nabyły w częściach równych tj. po 1/2 części cały spadek po H. S. (1) na podstawie testamentu własnego testatora. Zdaniem powoda w chwili śmierci testatora w skład spadku po nim wchodziły jedynie przedmioty ruchome tj. przyczepka samochodowa o wartości 3000 zł, wiata garażowa położona przy ul. (...) o wartości 3.000 zł. Ponadto H. S. (1) wraz ze swoją żoną H. S. (2) przenieśli na rzecz pozwanej O. T. użytkowanie wieczyste nieruchomości zabudowanej oznaczonej nr. ew.(...) powierzchni 467

mkw. położonej przy ul. (...) w M.. Nieruchomość ta zabudowana jest budynkiem mieszkalnym oraz udziałem 5/6 w budynku gospodarczym, który także znajduje się na tej nieruchomości. Powód wskazał, iż powyższa darowizna podlega zaliczeniu przy obliczeniu masy spadkowej. Wartość tej darowizny powód określił na 140.000 zł. Ponadto umową darowizny z dnia 12 marca 2009 r H. S. (1) dokonał na rzecz pozwanej O. T. darowizny w postaci przeniesienia na nią udziału 4/12 w nieruchomości położonej w miejscowości S., oznaczonej nr. (...). Wartość tej darowizny powód określił na kwotę 480.000 zł Powód wskazał, iż w skład masy spadkowej na rzecz M. T. po H. S. (1) wchodzi także kwota 20.000 zł zgromadzona w Banku (...) S.A. w M. + 14.000 zł , a nadto przedmioty ze złota o łącznej wartości 10.000 zł , które w formie darowizny zostały uczynione na rzecz pozwanej M. T. przez H. S. (1), jak i samochód osobowy marki O. (...) o wartości 6.000 zł. Powód wskazał, iż po śmierci swojej małżonki H. S. (1) wypłacił z jej konta w banku (...) S.A w M. kwotę 123.000 zł. Pozwana M. T. na podstawie posiadanego przez siebie pełnomocnictwa do konta oszczędnościowego ojca H. S. (1) w Banku Spółdzielczym w M. i do (...) w M. dokonywała wypłat środków finansowych. Według wiedzy powoda w dzień po śmierci H. S. (1) pozwana M. T. pobrała dla siebie kwotę 18.000 zł oraz kwotę 30.000 zł. Ponieważ próby porozumienia się z pozwanymi nie przyniosły rezultatu powód wystąpił ze swoim roszczeniem do Sądu.

Pozwana M. T. oraz O. T. wniosły o oddalenie powództwa, wskazując na zapis w treści testamentu spadkodawcy wydziedziczający powoda.

Wyrokiem wstępnym z dnia 7 stycznia 2013 r Sąd uznał roszczenie A. S. przeciwko M. T. i O. T. o zachówek po H. S. (1) za usprawiedliwione co do zasady. (k. 300)

Pismem z dnia 21 stycznia 2013 r (k. 303 – 304) powód wskazał składniki majątkowe stanowiące podstawę do obliczenia należnego mu zachowku po zmarłym H. S. (1). Wskazane zostały:

- nieruchomość położona w M. przy ul. (...) przekazana w drodze darowizny O. T. o wartości 140.000 zł,
- udział 4/12 we współwłasności działki gruntu o nr (...) we wsi S. przekazany w drodze darowizny pozwanej O. T. o wartości nieruchomości 480.000 zł,
- przyczepa samochodowa o wartości 3.000 zł,
- wiaty garażowa o wartości 3.000 zł,
- kwota 34.000 zł stanowiąca darowiznę dla M. T.,
- samochód osobowy marki O. (...) o wartości 6.000 zł, który otrzymała M. T.,
- pierścionki ze złota o wartości łącznej 10.000 zł stanowiące darowiznę dla M. T.,
- kwotę 48.000 zł stanowiącą darowiznę dla M. T.,
- kwotę 20.681,33 zł, na którą składają się środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunku bankowym w Banku Spółdzielczym, które otrzymała jako darowiznę M. T.,
- kwotę 20.067,72 zł, na którą składają się środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunku bankowym (...), które otrzymała jako darowiznę pozwana M. T.,
- kwotę 5.000 zł , którą otrzymała od spadkodawcy jako darowiznę pozwana M. T.,
- kwotę 1450 zł , którą otrzymała z ZUS po śmierci spadkodawcy jako darowiznę M. T.,
- kwotę 60.000 zł , którą otrzymała jako darowiznę O. T..

Pismem z dnia 25 marca 2013 r (k. 328 – 330) pozwana M. T. wskazała, iż kwestionuje fakt otrzymania darowizn w kwotach 34.000 zł oraz 48.000 zł, bowiem nie miały one miejsca, a powód nie przedstawił żadnych dowodów na ich

dokonanie. W zakresie kwoty 20.681,33 zł znajdującej się w Banku Spółdzielczym to stanowiła ta kwota dyspozycje wkładem na wypadek śmierci. Zgodnie z art. 56 ust. 5 ustawy Prawo bankowe kwota ta nie wchodzi do spadku po posiadaczu rachunku i dotyczyła tylko kwoty 18.000 zł, którą otrzymała pozwana. M. T. podniosła także, iż kwota 60.000 zł została w piśmie powoda powielona w różnych punktach, co stanowi nadużycie i jest niezgodne ze stanem faktycznym. Wskazała także, iż wartości nieruchomości, a właściwie udziałów we współwłasności tych nieruchomości przysługujących O. T. są zdecydowanie zawyżone. Wskazana przyczepa samochodowa ma wartość nie większą niż 600 zł, wiata garażowa ma wartość ok. 700 zł, używany samochód O. (...) przedstawia wartość ok. 2000 zł z uwagi na rok produkcji 1993 i stan techniczny pojazdu. Pozwana wskazała, iż otrzymała dwa pierścionki przekazane jej po śmierci matki. Ich wartość pozwana określiła na kwotę 550 zł. Dodatkowo pozwana wskazała, iż w skład spadku zaliczyć należy także pilarkę stołową (krajzege) o wartości 500 zł, która znajduje się w posiadaniu powoda. Ponadto zdaniem pozwanej do spadku należy doliczyć darowiznę 10.000 zł, którą powód otrzymał od spadkodawcy w 2001 r jako pomoc przy zakupie samochodu, darowiznę w kwocie łącznej 5000 zł, tj. 1/2 część kwoty 10.000 zł, którą powód otrzymał od rodziców w okresie od grudnia 2003 r do końca wiosny 2004 r, kiedy to powód wraz z żoną nie posiadał pracy i utrzymywał się z rodziną dzięki wsparciu H. S. (1) i jego żony, darowiznę w kwocie łącznej 9000 zł tj. 1/2 kwoty 18.000 zł, którą powód otrzymał od rodziców w okresie od 1993 do 2008 r jako pomoc finansową na bieżące wydatki. Pozwana podniosła, iż na poczet należnego powodowi zachowku należy zaliczyć także kwotę 20.000 zł stanowiącą połowę poniesionych przez rodziców podwoda kosztów jego wykształcenia zawodowego. F. przez H. i H. małżonków S. edukacji powoda, który studiował i dokszałcał się mając ukończone 30 lat, pobierał naukę na uczelniach prywatnych wykracza poza ramy przeciętnej miary przyjętej w rodzinie spadkodawcy. Poza tym pozwana wskazała, iż sama również jest uprawniona do zachowku, a kwota obliczona po odjęciu od czystej wartości spadku wartości należnego pozwanej zachowku stanowić będzie kwotę ujemną, to odpowiedzialność pozwanej względem powoda będzie ograniczona.

Pismem z dnia 22 lipca 2013 r (k. 456 – 457) powód wskazał uczelnie na jakich studiował oraz określił kwotę jaką otrzymał od rodziców tytułem kosztów jego kształcenia. Łączna kwota wyniosła 21.411 zł, w tym darowizna H. S. (1) na rzecz powoda wyniosła kwotę 10.205,50 zł.

Ostatecznie A. S. podtrzymał swoje stanowisko w zakresie składu majątku spadkowego po H. S. (1) prezentowane wcześniej i wniósł o przyjęcie do obliczenia zachowku następujących składników majątkowych oraz darowizn:

- wartość udziału w 1/2 części w nieruchomości położonej w M. przy ul. (...) przekazana w drodze darowizny O. T. o wartości 306.000 zł,
- wartość udziału 4/12 we współwłasności działki gruntu o nr 13 we wsi S. przekazanego w drodze darowizny pozwanej O. T. o wartości nieruchomości 480.000 zł,
- kwotę 60.000 zł, którą otrzymała jako darowiznę O. T.,
- przyczepa samochodowa o wartości 300 zł,
- wiata garażowa o wartości 300 zł,
- wartość samochodu osobowego marki O. (...) w wysokości 500 zł, który otrzymała M. T.,
- wartość czterech pierścionków ze złota i jednej obrączki o wartości łącznej 10.000 zł stanowiące darowiznę dla M. T.,
- kwota 18.000 zł, na którą składają się środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunku bankowym w Banku Spółdzielczym, które otrzymała jako darowiznę M. T.,
- kwota 20.067,72 zł, na którą składają się środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunku bankowym (...), które otrzymała jako darowiznę pozwana M. T.,
- kwota 1450 zł, którą otrzymała z ZUS po śmierci spadkodawcy jako darowiznę M. T.,

- kwota 20.000 zł na rzecz M. T. na zakup nieruchomości przy ul. (...) w M.,
- kwota 14.000 zł na rzecz M. T. na remont budynku na terenie nieruchomości przy ul. (...) w M.,
- kwota 25.000 zł stanowiąca inne darowizny na rzecz M. T. m.in. na utrzymanie po stracie pracy przez męża pozwanej,
- kwota 2.200 zł którą otrzymała M. T. od H. S. (1) w obecności powoda jako darowiznę podczas odwiedzin spadkodawcy w szpitalu,
- kwota 60.000 zł na rzecz M. T. z tytułu poniesienia przez H. S. (1) kosztów finansowych budowy drugiego budynku gospodarczego oraz rozbudowy piętra i remontu budynku mieszkalnego przy ul. (...) w M.,
- kwota 20.000 zł z tytułu ponoszenia przez H. S. (1) kosztów utrzymania M. T. w okresie pięciu lat studiów,
- kwota 9.000 zł z tytułu poniesienia przez H. S. (1) kosztów na kształcenie M. T. w języku angielskim podczas jej pobytu w Anglii oraz dofinansowania kursów języka angielskiego.
- kwota 2.000 zł otrzymana jako darowizna przez M. T. od H. S. (1) w związku ze sprzedażą nieruchomości w miejscowości I.,
- kwota 20.000 zł jako udział H. S. (1) w zakupie samochodu P. dla M. T.,
- kwota 5.000 zł jako udział H. S. (1) w zakupie samochodu V. (...) dla M. T.,
- kwota 10.000 zł na wyremontowanie i wyposażenie lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w M..

Pozwana M. T. wniosła o zaliczenie w skład masy spadkowej po H. S. (1) następujących składników majątkowych:

- wartość udziału w 1/4 części w nieruchomości położonej w M. przy ul. (...) przekazana w drodze darowizny O. T. o wartości udziału 69.125 zł,
- wartość udziału 4/12 we współwłasności działki gruntu o nr 13 we wsi S. przekazany w drodze darowizny pozwanej O. T. w wysokości 95.333 zł,
- kwotę 60.000 zł , którą otrzymała jako darowiznę O. T.,
- przyczepa samochodowa o wartości 300 zł,
- wiaty garażowa o wartości 300 zł,
- wartość samochodu osobowego marki O. (...) w wysokości 500 zł,
- pilarka stołowa (krajzega) o wartości 500 zł
- wartość dwóch pierścionków ze złota w wysokości 550 zł.

Poza tym pozwana zaprzeczyła, aby otrzymała darowizny pieniężne od spadkodawcy w kwotach i z przeznaczeniem wskazanym w stanowisku powoda. W zakresie kwoty 18.000 zł jako że stanowiła ona dyspozycję na wypadek śmierci pozwana wskazała, iż nie powinna ona zostać doliczona do spadku po zmarłym posiadaczu rachunku. Pozwana przyznała ,iż otrzymała kwotę 1450 zł z ZUS tytułem należnych świadczeń H. S. (1), jednak z uwagi na poniesione przez nią koszty pogrzebu kwota ta nie powinna podlegać zaliczeniu do masy spadkowej. W zakresie ponoszenia kosztów nauki pozwana potwierdziła ,iż rodzice w tym czasie wspierali ją finansowo, jednak kwoty te nie stanowiły takiej pomocy, która powinna zostać doliczona do masy spadkowej. Poza tym kwota należna na rzecz powoda powinna zostać pomniejszona o darowizny dokonane na jego rzecz w postaci:

- krajcegi o wartości 500 zł będącej w posiadaniu powoda,
- kwoty 10.000 zł , którą powód otrzymał od spadkodawcy w 2001 r jako pomoc przy zakupie samochodu,
- kwoty łącznej 5000 zł, tj. 1/2 część kwoty 10.000 zł , którą powód otrzymał od rodziców w okresie od grudnia 2003 r do końca wiosny 2004 r, kiedy to powód wraz z żoną nie posiadał pracy i utrzymywał się z rodziną dzięki wsparciu H. S. (1) i jego żony,
- kwoty łącznej 9000 zł tj. 1/2 kwoty 18.000 zł , którą powód otrzymał od rodziców w okresie od 1993 r do 2008 r jako pomoc finansową na bieżące wydatki
- kwoty 20.000 zł stanowiącą połowę poniesionych przez rodziców powoda kosztów jego wykształcenia zawodowego.

Po przeprowadzeniu stosownych obliczeń matematycznych pozwana stwierdziła ,iż powód może domagać się jedynie kwoty 12.152 zł tytułem należnego mu zachowku po ojcu. Pozwana wskazała także, iż z uwagi na naganne postępowanie powoda względem zmarłych rodziców, jego żądanie stanowi nadużycie przysługującego mu prawa podmiotowego. Wolą ojca było pozbawienie powoda prawa do zachowku, co znalazło wyraz w treści testamentu H. S. (1).

Pozwana O. T. przyłączyła się do stanowiska pozwanej M. T.. Jednocześnie okazała dowód osobisty, z którego wynikało ,iż w dacie wyrokowania nosiła nazwisko J..

Sąd ustalił, co następuje:

H. S. (1) zmarł w dniu 14.12.2009 r. (akt zgonu k. 3 akt sprawy INs 982/10 SR w Mińsku Mazowieckim) W chwili śmierci był wdowcem, jako spadkobierców ustawowych pozostawił dwoje dzieci: A. S. i M. T.. Jego żona H. S. (2) zmarła w dniu 27.05.2008 r. (akty stanu cywilnego k.4,5,6 akt sprawy INs 982/10 SR w Mińsku Mazowieckim)

H. S. (1) w dniu 26.08.2008 r sporządził testament własnoręczny, w którym do dziedziczenia po sobie powołał córkę M. T. i wnuczkę O. T.. Jednocześnie w testamencie zawarł zapis, iż innych członków rodziny pozbawia prawa do zachowku. (testament k. 39) O. T. jest córką M. T.. (odpis skrócony aktu urodzenia k. 10 akt sprawy INs 982/10 SR w Mińsku Mazowieckim)

Postanowieniem z dnia 8 października 2010 r Sąd Rejonowy w Mińsku Mazowieckim stwierdził ,iż spadek po H. S. (1) na podstawie testamentu własnoręcznego z dnia 26 sierpnia 2008 r nabyły córka M. T. i wnuczka O. T. po 1/2 części każda z nich. (postanowienie k. 22 akt sprawy INs 982/10 SR w Mińsku Mazowieckim)

H. S. (1) jako majątek spadkowy pozostawił: przyczepę samochodową o wartości 300 zł, wiatę garażową o wartości 300 zł, pilarkę stołową (krajcega) o wartości 500 zł. Wartości tych przedmiotów zostały zgodnie ustalone przez strony. Do chwili swojej śmierci H. S. (1) użytkował samochód osobowy O. (...) rok produkcji 1993, który został zakupiony przez M. T., za pieniądze pochodzące z majątku H. S. (1). (kopia dowodu rejestracyjnego pojazdu, zgodne zeznania stron) Wartość samochodu osobowego marki O. (...) została ustalona zgodnie przez strony na kwotę 500 zł. Poza tym pozwana M. T. pobrała należne ojcu świadczenie z ZUS w kwocie 1450 zł. Okoliczność tę przyznały obie strony.

H. S. (1) posiadał w Spółdzielczej Kasie Oszczędnościowo - Kredytowej im. F. S. z siedzibą w G. rachunek A. założony w dniu 8.10.2009r , gdzie w tym dniu dokonano wpłaty w wysokości 5.000 zł. Kwota ta została wypłacona w dniu 15.12.2009 r M. T.. Jednocześnie H. S. (1) w tej placówce bankowej prowadził dwa rachunki lokaty terminowej: rachunek nr I z dnia 30.07.2008 r, zamknięty w dniu 03.09.2008 r w wysokości 60.032,85 zł oraz rachunek nr II z dnia 03.09.2008 r zamknięty w dniu 22.12.2008 r w wysokości 20.067,72 zł. Obie kwoty wypłacone zostały H. S. (1). (informacja k. 58, k. 432 -435) Dyspozycją na wypadek śmierci z wkładu członkowskiego oraz oszczędności udzieloną przez H. S. (1) objęte były M. T. w 50% oraz O. T. w 50%. (pismo banku k. 261 – 262)

W Banku Spółdzielczym w M. powód H. S. (3) posiadał trzy lokaty terminowe. Pierwsza lokata terminowa została założona w dniu 24.04.2008 r na kwotę 20.000 zł, a zlikwidowana w dniu 02.06.2009 r w kwocie 20.681,33 zł. Druga

lokata terminowa została założona w dniu 17.05.2008 r w kwocie 60.000 zł, a zlikwidowana dnia 30.07.2008 r w kwocie 60.060,82 zł. Trzecia lokata terminowa została założona w dniu 02.06.2009 r w kwocie 18.000 zł. Likwidacja lokaty nastąpiła w dniu 15.12.2009 r. w kwocie 18.310,09 zł, na podstawie aktu zgonu i złożonej przez właściciela dyspozycji na wypadek śmierci. Osobą wskazaną w dyspozycji była M. T.. W banku tym H. S. (1) posiadał także rachunek oszczędnościowo – rozliczeniowy. Likwidacji pozostałości wkładu w wysokości 4,60 zł dokonała M. T. na podstawie aktu zgonu właściciela rachunku. (pismo banku k. 55, wydruki bankowe k. 65 – 71, k. 333 - 343) H. S. (1) złożył dyspozycje wkładem na wypadek swojej śmierci początkowo na kwotę 20.000 zł , a następnie na kwotę 18.000 zł, jako osobę uposażoną wskazał M. T.. (dyspozycja k. 344 – 344v) M. T. nie posiadała pełnomocnictwa do rachunku bankowego H. S. (1). (pismo banku k. 229)

Umową darowizny z dnia 18.12.1993 r H. S. (1) i jego żona H. S. (2) darowali prawo wieczystego użytkowania działki nr (...) o powierzchni 467 mkw położonej w M. przy ul. (...) wraz z własnością znajdujących się na tej działce budynków wnuczkom O. T. i D. T. na współwłasność w częściach równych. (umowa k. 83 – 84) Ponieważ biegła nie mogła jednoznacznie określić stanu nieruchomości na datę darowizny, a jednocześnie w aktach sprawy brak było materiału dowodowego w tym zakresie, biegła ustaliła wartość przy uwzględnieniu wersji przedstawionej przez powoda oraz wersji przedstawionej przez pozwaną. Wycena nr 1 została określona na kwotę 276.500 zł. Wycena nr 2 została określona na kwotę 306.000 zł. Do wartości spadku po H. S. (1) Sąd przyjął wartość po uśrednieniu czyli kwotę 291.250 zł. (opinia biegłego z zakresu wyceny nieruchomości k. 531 - 545)

Umową darowizny z dnia 18.12.1993 r H. S. (1) i jego żona H. S. (2) darowali prawo wieczystego użytkowania działki nr (...) o powierzchni 467 mkw położonej w M. przy ul. (...) wraz z własnością znajdujących się na tej działce budynków wnuczce D. S.. (umowa k. 82 – 82v)

Umową darowizny z dnia 12.03.2009 r H. S. (1) darował przypadający mu udział we współwłasności nieruchomości położonej we wsi S. oznaczonej nr. 13 o powierzchni 3ha 8000 mkw, wynoszący 4/12 części wnuczce O. T.. (umowa k. 85 – 86v) Wartość nieruchomości według stanu na datę darowizny wyniosła 286.000 zł. (opinia biegłego z zakresu wyceny nieruchomości k. 518 – 530)

O. T. we wrześniu 2008 r otrzymała od swego dziadka H. S. (1) darowiznę kwoty 60.000 zł w gotówce. (okoliczność bezsporna)

M. S. otrzymała od H. S. (1) dwa pierścionki ze złota o wartości 550 zł. (okoliczność przyznana przez pozwaną M. T.)

W latach 1995 – 2000 r powód studiował w Wyższej Szkole (...) w R., w Wyższej Szkole (...) w W., w Prywatnej Wyższej(...)w W.. Na poczet wydatków związanych z nauką powód otrzymał od rodziców darowiznę na opłaty za studia w łącznej kwocie 21.411 zł. Przy czym kwota przypadająca na H. S. (1) to kwota 10.205,50 zł. (pismo powoda, dokumenty dotyczące kształcenia powoda k. 456 - 469) Poza tym H. S. (1) wraz z żoną darowali A. S. kwotę 10.000 zł na zakup samochodu (okoliczność bezsporna).

Sąd zważył, co następuje:

Zgodnie z treścią art. 991 par. 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni - dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadął przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach - połowa wartości tego udziału (zachówek).

W przedmiotowej sprawie A. S. jest synem zmarłego H. S. (1) i byłby powołany do spadku po nim z mocy ustawy. Ponieważ spadek po H. S. (1) z mocy testamentu nabyły pozwane, powodowi służy żądanie zapłaty na jego rzecz określonej kwoty z tytułu należnego zachowku.

Kwestie związane z ewentualnym wydziedziczeniem powoda były już przedmiotem badania Sądu przy wydawaniu wyroku wstępnego. Argumentację zawartą w pisemnym uzasadnieniu tego wyroku dotyczącą skuteczności wydziedziczenia powoda przez spadkodawcę Sąd w całości podtrzymuje.

W celu obliczenia zachowku należy najpierw określić udział spadkowy stanowiący podstawę do obliczenia zachowku. W tej sprawie z mocy ustawy do dziedziczenia po H. S. (1) powołani byliby: syn A. S. i córka M. T.. Ich udziały wynosiłyby po 1/2 części. Ponieważ powód nie wykazał, aby był trwale niezdolny do pracy, z tytułu zachowku po ojcu służy mu żądanie połowy przysługującego mu udziału spadkowego, a więc 1/4 części.

Kolejnym etapem obliczania zachowku jest ustalenie tzw. substratu zachowku. Ustalenie substratu zachowku wymaga przede wszystkim określenia czystej wartości spadku. Czysta wartość spadku stanowi różnicę pomiędzy stanem czynnym spadku, czyli wartością wszystkich praw należących do spadku, według ich stanu z chwili otwarcia spadku, a stanem biernym spadku, czyli sumą długów spadkowych, z pominięciem jednak długów wynikających z zapisów i poleceń. W przedmiotowej sprawie do spadku po H. S. (1) w chwili jego otwarcia wchodziły następujące składniki majątkowe: przyczepka samochodowa o wartości 300 zł, wiata garażowa o wartości 300 zł, pilarka stołowa (krajzega) o wartości 500 zł. Wartości tych przedmiotów zostały zgodnie ustalone przez strony. W skład spadku wchodziła również równowartość samochodu osobowego O. (...) zakupionego ze środków finansowych H. S. (1) na osobę M. T.. Jak wynika ze zgodnych wyjaśnień stron spadkodawca do swojej śmierci użytkował ten samochód osobowy. Wartość samochodu osobowego marki O. (...) została ustalona zgodnie przez strony na kwotę 500 zł. Tym samym wartość aktywów spadkowych wynosiła 1600 zł. W przedmiotowej sprawie strony nie wykazały, aby istniały długi spadkowe, które powinny zostać uwzględnione przy ustalaniu czystej wartości spadku. W szczególności pozwana M. T. nie wykazała jakie koszty poniosła w związku z pogrzebem spadkodawcy. Tym samym koszty te nie zostały uwzględnione jako długi spadkowe.

Po określeniu czystej wartości spadku dolicza się do niej, w celu ustalenia substratu zachowku, wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę, bez względu na to, czy były one uczynione na rzecz spadkobierców uprawnionych do zachowku, czy też innych osób. Wartość przedmiotu darowizny na potrzeby doliczenia oblicza się według stanu z chwili jej dokonania, a według cen z chwili ustalenia zachowku. Pewne jednak darowizny zostały wyłączone od doliczania, w szczególności drobne, zwyczajowo przyjęte, oraz dokonane dawniej niż przed dziesięciu laty, licząc od otwarcia spadku, na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku.

W przedmiotowej sprawie spadkodawca dokonał trzech darowizn na rzecz pozwanej O. J. z domu T.. Po pierwsze spadkodawca darował swojej wnuczce we wrześniu 2008 r kwotę 60.000 zł. Fakt ten został przyznany przez strony procesu i nie był sporny. Po drugie H. S. (1) darował swojej wnuczce przypadający mu udział we współwłasności nieruchomości położonej we wsi S.. Ustalając wartość tej nieruchomości Sąd miał na uwadze opinię biegłego z zakresu szacowania wartości nieruchomości. Opinia ta została w ocenie Sądu sporządzona rzetelnie, w oparciu o wszystkie możliwe i dostępne materiały źródłowe służące do wyceny nieruchomości. Wartość działki została ustalona przy uwzględnieniu jej stanu na datę darowizny. W tym miejscu wskazać należy, iż biegła wydająca opinie w sprawie w sposób merytoryczny odniosła się do zarzutów stawianych jej przez powoda w zakresie sporządzonej wyceny. Argumenty powoda wskazujące, iż wartość nieruchomości jest zaniżona uznać należy za niezasadne w świetle szczegółowych ustaleń biegłej. Mając na uwadze powyższe Sąd przyjął wartość tej nieruchomości na kwotę wynikającą z opinii czyli 286.000 zł. Ponieważ przedmiotem darowizny był udział we współwłasności w wysokości 4/12 części - wartość tego udziału została określona na kwotę 95.333,33 zł (286.000 zł : 4/12). Po trzecie H. S. (1) razem ze swoją żoną darowali prawo wieczystego użytkowania działki nr (...) położonej w M. przy ul. (...) wraz z własnością znajdujących się na tej działce budynków wnuczkom O. T. i D. T. na współwłasność w częściach równych. Tym samym H. S. (1) rozporządził swoim udziałem wynoszącym 1/2 części w prawie wieczystego użytkowania nieruchomości, z tego dla O. J. przypadła część w wysokości 1/2, a zatem udział podlegający zaliczeniu z tej darowizny na rzecz O. J. wynosi 1/4 części. Wartość nieruchomości objętej darowizną została określona przez biegłego z zakresu szacowania nieruchomości. W trakcie oględzin tej nieruchomości strony udzieliły biegłej informacji dotyczących stanu przedmiotu wyceny. Z uwagi na rozbieżności informacji udzielonych przez strony co do stanu nieruchomości na datę darowizny

biegła w opinii ustaliła wartość przedmiotu wyceny dla dwóch rozbieżnych stanów faktycznych tj. według M. T. (wycena nr 1- średni stan techniczny budynku i standard wykończenia pomieszczeń) i wg A. S. (wycena nr 2 – bardzo dobry stan techniczny budynku i standard wykończenia pomieszczeń.) Ponieważ w toku przedmiotowej sprawy żadna ze stron nie przedstawiła dowodów na poparcie swoich twierdzeń w zakresie stanu technicznego budynku, standardu wykończenia budynku, który stanowił przedmiot darowizny, Sąd uznał, iż najbardziej zasadnym będzie uśrednienie obu wskazanych przez biegłą kwot, wynikających z dwóch wariantów. W aktach sprawy brak jest dowodów potwierdzających jednoznacznie, którykolwiek z dwóch wariantów. Tym samym przyjęte przez Sąd uśrednienie kwoty jest jedynym możliwym rozwiązaniem przy ustaleniu wartości nieruchomości objętej darowizną. W tym celu Sąd dodał do siebie obie wyliczone przez biegłą kwoty i podzielił uzyskaną sumę na dwa (276.500 zł + 306.000 zł :2). W ten sposób powstała kwota 291.250 zł, którą to wartość Sąd uwzględnił jako wartość darowanej nieruchomości. Darowany przez spadkodawcę pozwanej O. J. udział ¼ części wyniósł tym samym 72.812,50 zł. (291.250 zł : ¼) . Łącznie do czystej wartości spadku po H. S. (1) z tytułu darowizn dokonanych na rzecz O. J. doliczona została wartość darowizn w wysokości 228.145,83 zł.

W zakresie darowizn dokonanych przez spadkodawcę na rzecz M. T. Sąd uwzględnił kwotę 5.000 zł, jaką H. S. (1) posiadał w Spółdzielczej (...)im. F. S. z siedzibą w G. na rachunku A. założonym w dniu 8.10.2009r. Kwota ta została wypłacona w dniu 15.12.2009 r M. T., zgodnie ze zleceniem spadkodawcy. Poza tym Sąd uwzględnił kwotę ulokowaną przez H. S. (1) w Banku Spółdzielczym w M.. Była to lokata terminowa założona w dniu 02.06.2009 r w kwocie 18.000 zł. Likwidacja lokaty nastąpiła w dniu 15.12.2009 r. w kwocie 18.310,09 zł, na podstawie aktu zgonu i złożonej przez właściciela dyspozycji na wypadek śmierci. Osobą wskazaną w dyspozycji była M. T., której wypłacona została kwota 18.310,09 zł (lokata powiększona o odsetki). Kwota ta wypłacona została z rachunku spadkodawcy zgodnie z dyspozycją pozostawioną na podstawie art. 56 ust. 1 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe. Zgodnie z brzmieniem tego przepisu suma określona w nim nie wchodzi w skład spadku, a uprawniony do niej uzyskuje przysporzenie z reguły nieodpłatnie. Uzasadnia to doliczenie wypłaconej sumy do wartości spadku stanowiącej podstawę obliczenia należnego uprawnionemu zachowku jako darowizny. (tak J. Pietrzykowski, w: Kodeks cywilny, s. 1912-1913). Sąd uwzględnił poza tym kwotę pobraną przez M. S. z tytułu należnego spadkodawcy świadczenia z ZUS w kwocie 1450 zł. Okoliczność tę przyznały obie strony. Sąd uwzględnił także wartość dwóch złotych pierścionków darowanych przez spadkodawcę pozwanej M. T.. Powód wnosił o zaliczenie darowizny w postaci czterech pierścionków ze złota i jednej obrączki o wartości łącznej 10.000 zł. Pozwana potwierdziła darowiznę jedynie dwóch pierścionków o wartości 550 zł. To na powodzie ciążył obowiązek udowodnienia dokonania przez spadkodawcę darowizny w takiej postaci jak to wnioskował. Jednak dowodów na poparcie swoich twierdzeń powód nie przedstawił. Żaden ze świadków wysłuchanych w sprawie nie potwierdził, aby spadkodawca darował taką ilość biżuterii pozwanej, a przede wszystkim powód nie udowodnił w żaden sposób wskazywanej przez siebie wartości tych pierścionków i obrączki. Mając na uwadze powyższe Sąd uwzględnił żądanie powoda jedynie w wysokości przyznanej przez pozwaną M. T.. W zakresie pozostałych darowizn, które według powoda miały być dokonane na rzecz pozwanej M. T., brak jest dowodów w tej sprawie, które potwierdzałyby ich dokonanie. W szczególności nie wynika to z zeznań wysłuchanych w sprawie świadków. Z pierwszych zeznań świadka K. S. (k. 48v – 49, k. 130v) wynika, iż H. S. (1) za swego życia pokazywał mu słoik z zawartością pieniędzy oraz złota. W słoiku tym było 4 czy 5 sztuk złota. Miał zamiar przekazać te pieniądze i złoto wnukom. Co stało się z tym majątkiem świadkowi nie wiadomo. Świadek ten wskazał wówczas ,iż nie wie nic o innych składnikach majątku spadkodawcy poza samochodem O. (...) i działką na jakiejś wiosce. Z zeznań świadka J. J. (2) (k.49, k. 129v - 130) wynikało, iż cały swój majątek H. S. (1) rozpiisał. Nic innego świadkowi o majątku spadkowym nie wiadomo. Świadek A. A. (k. 75v – 76v) zeznał, iż według jego wiedzy jedynym majątkiem spadkowym po H. S. (1) była działka we wsi C. oraz dom z działką w M. i samochód O. (...). Poza tym świadkowi nic więcej nie było wiadomym o majątku spadkowym. Świadek H. K., która często odwiedzała spadkodawcę po śmierci jego żony (k. 76v – 77v, k. 130) zeznała, iż nic jej nie wiadomo o tym, aby spadkodawca posiadał złoto. Świadek R. S. zeznał (k. 77v – 78), iż H. S. (1) pokazywał mu dokumenty bankowe świadczące o tym, że brał z banku pożyczki w kwotach 20.000 zł i 14.000 zł. Jednocześnie świadek wskazał, iż wiadomym mu jest ,że H. S. (1) udzielał pozwanym pożyczek, były to duże sumy. Świadcowi nic jednak nie było wiadomym czy kwoty te zostały zwrócone czy też nie. W tym miejscu wskazać należy, iż dokumentacja bankowa złożona do akt sprawy nie potwierdza tego, aby spadkodawca zaciągał pożyczki bankowe w kwotach wskazanych przez świadka. Z zeznań świadka M. S. (k. 128 – 129v) wynika, iż H. S. (1) miał cztery złote

pierścionki. Poza tym według świadka H. S. (1) wskazywał, iż pieniądze jakie pozostały mu po śmierci żony przekazał w całości córce M. T.. Świadek M. S. zeznająca w dniu 08.14.2014 r nie widziała, aby teść dawał pieniądze córce. Świadek zeznała jednak, iż spadkodawca chwalił się, że dał córce pieniądze na umeblowanie i wyposażenie mieszkania przy ul. (...). Świadek zeznała, iż teściowie skarżyli się, że cały czas muszą pomagać córce finansowo. Zdaniem świadka sytuacja finansowa pozwanej M. T. i jej męża była dobra, nie wymagali pomocy finansowej spadkodawcy i jego żony. Mimo to rodzice stron przekazywali pieniądze i finansowali potrzeby M. T.. Zeznania tego świadka Sąd traktował z dużą ostrożnością, z uwagi na to, iż świadek jest żoną powoda, a tym samym nie można uznać jej za osobę bezstronną i nie zainteresowaną wynikiem sprawy. Poza tym zeznania tego świadka nie znajdują potwierdzenia w zebranych materiale dowodowym w szczególności w dokumentach lub zeznaniach osób postronnych. Także zeznania świadka K. S. złożone w dniu 8 kwietnia 2014 r uznać należy za niewiarygodne. Świadek w toku przedmiotowej sprawy zeznawał kilkakrotnie. Podczas pierwszego przesłuchania w 2011 r wskazał, iż niewiele wie na temat spraw majątkowych H. S. (1). W 2014 r świadek potrafił jednak wskazać dokładnie jakie kwoty darował H. S. (1) swojej córce, na jakie cele. Jednocześnie świadek nie pamiętał daty zgonu H. S. (1), myliła mu się kolejności zgonów spadkodawcy i jego żony, miał problemy z przypomnieniem sobie kwoty renty jaką sam otrzymał w latach dziewięćdziesiątych, a więc wtedy kiedy swoim majątkiem rozporządzał spadkodawca. Wszystkie te okoliczności przemawiają za uznaniem tych zeznań za niewiarygodne. W swoich wcześniejszych zeznaniach świadek K. S. informacje dotyczące H. S. (1) przekazywał w formie ogólnej, co jest bardziej wiarygodne dla Sądu z uwagi na wiek świadka, jego stan zdrowia co ma bezpośredni wpływ na pamięć zdarzeń przeszłych. Poza tym świadek był tylko sąsiadem H. S. (1), do tego przez pewien czas w konflikcie. Trudno zatem uznać, aby to właśnie jemu H. S. (1) tak dokładnie się zwierzał ze swoich rozliczeń finansowych z córką, a jednocześnie aby świadek mający swoją rodzinę i swoje problemy tak dokładnie zapamiętał te zwierzenia, mimo upływu wielu lat od tych rozmów. Zwłaszcza, iż w obecności świadka H. S. (1) żadnych pieniędzy córce nie przekazywał. Mając na uwadze powyższe nie można uznać, aby powód wykazał dokonanie przez spadkodawcę całego szeregu darowizn na rzecz córki M. T. w zakresie: kwoty 20.000 zł na zakup nieruchomości przy ul. (...) w M., kwoty 14.000 zł na remont budynku na terenie nieruchomości przy ul. (...) w M., kwoty 25.000 zł stanowiącej inne darowizny na rzecz M. T. m.in. na utrzymanie po stracie pracy przez męża pozwanej, kwoty 2.200 zł którą M. T. miała otrzymać od H. S. (1) w obecności powoda jako darowiznę podczas odwiedzin spadkodawcy w szpitalu, kwoty 9.000 zł z tytułu poniesienia przez H. S. (1) kosztów na kształcenie M. T. w języku angielskim podczas jej pobytu w Anglii oraz dofinansowania kursów języka angielskiego, kwoty 2.000 zł otrzymanej jako darowizna przez M. T. od H. S. (1) w związku ze sprzedażą nieruchomości w miejscowości I., kwoty 20.000 zł jako udziału H. S. (1) w zakupie samochodu P. dla M. T., kwoty 5.000 zł jako udziału H. S. (1) w zakupie samochodu V. (...) dla M. T., kwoty 10.000 zł na wyremontowanie i wyposażenie lokalu mieszkalnego przy ul. (...) w M.. Na potwierdzenie tych darowizn powód nie przedstawił żadnych dowodów. Nie tylko w zakresie samego dokonania tych darowizn, ale także w zakresie wysokości kwot wskazywanych przez powoda. Z tych względów żądanie powoda w tym zakresie nie zostało uwzględnione. W zakresie kwoty 20.067,72 zł, na którą składały się środki zgromadzone przez spadkodawcę na rachunku bankowym (...), rachunek z dnia 03.09.2008 r zamknięty w dniu 22.12.2008 r, również nie można uznać żądania powoda za zasadne. Kwota powyższa wypłacona została H. S. (1), co wynika z informacji banku. Brak jest natomiast dowodów, aby kwota ta została przekazana pozwanej przez spadkodawcę w formie darowizny. W zakresie kwoty 60.000 zł wskazywanej przez powoda jako poniesionej przez spadkodawcę na rzecz M. T. z tytułu kosztów finansowych budowy drugiego budynku gospodarczego oraz rozbudowy piętra i remontu budynku mieszkalnego przy ul. (...) w M. również brak jest dowodów potwierdzających żądanie powoda. Jak wynika z dokumentów złożonych do akt sprawy w kwietniu 1998 r zostało wydane pozwolenie na rozbudowę budynku mieszkalnego jednorodzinnego usytuowanego na działce nr (...), położonej w M. przy ul. (...). Z dziennika budowy dotyczącego rozbudowy budynku mieszkalnego przy ul. (...) wynika, iż kierownikiem budowy był H. S. (1) posiadający odpowiednie uprawnienia w tym zakresie, wykonawcą robót murarskich, betonowych, ciesielskich był H. S. (1). To samo dotyczyło budynku gospodarczego. Przy czym obydwie inwestycje były prowadzone w latach 1997 – 1998 r, więc już po dokonaniu darowizny nieruchomości przez H. S. (1) i jego żonę na rzecz wnuczek. Zapisy zawarte w dokumentacji budowlanej potwierdził świadek K. S. (k. 130 – 130v), który zeznał, iż to H. S. (1) z żoną rozbudowywali budynek mieszkalny na działce przy ul. (...). Świadek im w tym pomagał i otrzymywał za wykonaną pracę pieniądze od H. S. (1) lub jego żony. Świadek A. B. w swoich zeznaniach (k. 663v) wskazał, iż H. S. (1) rozbudowywał budynek mieszkalny, powiększał go. Było to w czasie kiedy żyła jeszcze jego żona. Również budynek gospodarczy budował H. S. (1). To spadkodawca

kupował materiały budowlane. Świadek zeznał jednak, iż nie wiadomo mu kto finansował te prace budowlane i zakup materiałów. Mając na uwadze powyższe nie można uznać, aby powód wykazał, iż spadkodawca poniósł nakłady na nieruchomości położoną w M. w wysokości 60.000 zł. Fakt, iż wykonywał tam prace budowlane wynikał z zapisów w dokumentach budowlanych, gdzie był wskazany jako wykonawca prac budowlanych. Fakt, iż przekazywał pieniądze robotnikom nie znaczy jeszcze automatycznie, iż pieniądze tych nie otrzymywał od właściciela budynku. Poza tym wskazać należy, iż nawet gdyby uznać, że spadkodawca poniósł określone nakłady na rzecz nieruchomości to zobowiązany do ich zwrotu jest właściciel nieruchomości. Z akt sprawy nie wynika, aby spadkodawca darował swojej córce określoną kwotę jako darowiznę na poczet finansowania prac dotyczących rozbudowy budynku mieszkalnego i rozbudowy budynku gospodarczego. W tym zakresie nie ma żadnych dowodów. Tym samym również w tej części żądanie powoda jest nieuzasadnione. Również w zakresie kwoty 20.000 zł wskazanej przez powoda jako koszty utrzymania M. T. ponoszone przez spadkodawcę w okresie pięciu lat studiów brak jest dowodów potwierdzających wysokość tych kosztów wskazywaną przez powoda. Jak wynika z wyjaśnień stron pozwana studiowała na uczelniach w trybie nieodpłatnym. Jej rodzice ponosili koszty utrzymania córki w zakresie, który nie przekraczał przeciętnej miary. Brak jest w sprawie jakichkolwiek dowodów, aby koszty te przewyższały zwykłe przeciętne koszty utrzymania studiującego dziecka. Z tych względów również ta kwota nie może zostać uwzględniona. Mając na uwadze powyższe Sąd doliczył do spadku po H. S. (1) z tytułu darowizn dokonanych na rzecz M. T. kwotę 25.310,09 zł.

Jednocześnie Sąd uwzględnił kwotę 5.000 zł z tytułu darowizny dokonanej przez H. S. (1) na rzecz A. S. z tytułu zakupu samochodu. Okoliczność ta została przyznana przez strony.

Jednocześnie wskazać należy, iż darowizny wskazywane przez pozwane, które miały być dokonane przez spadkodawcę na rzecz powoda, a dotyczące: kwoty łącznej 5000 zł, tj. 1/2 część kwoty 10.000 zł, którą powód miał otrzymać od rodziców w okresie od grudnia 2003 r do końca wiosny 2004 r, kiedy to nie posiadał pracy i utrzymywał się z rodziną dzięki wsparciu H. S. (1) i jego żony, kwoty łącznej 9000 zł tj. 1/2 kwoty 18.000 zł, którą powód miał otrzymać od rodziców w okresie od 1993 do 2008 r jako pomoc finansową na bieżące wydatki uznać należy za nieudowodnione i niewykazane. Fakt, iż spadkodawca wspierał powoda drobnymi kwotami w sytuacjach, kiedy tego syn potrzebował nie oznacza jeszcze, iż kwoty stanowiły sumy wyliczone przez pozwane. Wysokość tych kwot oraz czasookres ich rzekomego otrzymywania przez powoda nie zostały wykazane. Tym samym w tym zakresie wnioski pozwanych nie zostały uwzględnione.

Darowizna dokonana umową z dnia 18.12.1993 r przez H. S. (1) i jego żonę H. S. (2) w zakresie prawa wieczystego użytkowania działki nr (...) o powierzchni 467 mkw położonej w M. przy ul. (...) wraz z własnością znajdujących się na tej działce budynków na rzecz wnuczki D. S. nie podlega zaliczeniu zgodnie z treścią art. 994 § 1 k.c. Dotyczy to również darowizny z dnia 18.12.1993 r, mocą której H. S. (1) i jego żona H. S. (2) darowali prawo wieczystego użytkowania działki nr (...) o powierzchni 467 mkw położonej w M. przy ul. (...) wraz z własnością znajdujących się na tej działce budynków D. T. w 1/2 części.

Tym samym wartość substratu zachowku wyniosła 258.455,92 zł. Wysokość należnego powodowi zachowku wyniosła tym samym kwotę 64.613,98 zł (kwota 258.455,92 zł : 1/4).

Uprawniony do zachowku należny mu zachówek może otrzymać przede wszystkim w postaci powołania do spadku, zapisu lub uczynionej przez spadkodawcę na jego rzecz darowizny. Gdy to nie nastąpi przysługuje mu przeciwko spadkobiercy roszczenie o zapłatę sumy pieniężnej potrzebnej do pokrycia zachowku albo do jego uzupełnienia. Jednocześnie z treści art. 997 k.c. wynika, iż w przypadku gdy uprawnionym do zachowku jest zstępny spadkodawcy, zalicza się na należny mu zachówek poniesione przez spadkodawcę koszty wychowania oraz wykształcenia ogólnego i zawodowego, o ile koszty te przekraczają przeciętną miarę przyjętą w danym środowisku. Mając na uwadze powyższe Sąd na poczet należnego powodowi zachowku zaliczył kwotę 5.000 zł z tytułu darowizny na zakup samochodu, kwotę 500 zł z tytułu wartości krajzegli, która jest w posiadaniu powoda oraz kwotę 10.205,50 zł z tytułu poniesionych przez spadkodawcę kosztów kształcenia powoda. Powód sam dokonał wyceny tych kosztów przedstawiając stosowne dokumenty w tym zakresie. Sąd uznał wyliczenie przedstawionej przez powoda kwoty za w pełni wiarygodne. W latach 1995 – 2000 r powód studiował w Wyższej Szkole (...) w R., w Wyższej Szkole (...) w W., w Prywatnej Wyższej Szkole

Businessu i Administracji w W.. Na poczet wydatków związanych z nauką powód otrzymał od rodziców darowiznę na opłaty za studia w łącznej kwocie 21.411 zł. Niewątpliwie nauka na studiach odpłatnych, wysokość tych kosztów nauki pozwalają na przyjęcie, iż koszty te przewyższają przeciętną miarę, biorąc pod uwagę stopę życiową rodziców powoda. Po zaliczeniu wyżej wymienionych kwot na należny powodowi zachówek pozostała kwota 48.908,48 zł.

Jeżeli spadkobierca obowiązany do zapłaty zachowku jest sam uprawniony do zachowku, jego odpowiedzialność ogranicza się tylko do wysokości nadwyżki przekraczającej jego własny zachówek (art. 999 k.c.) . W tej sprawie M. T. również jest osobą uprawnioną do zachowku po swoim ojcu. Kwota należnego jej zachowku obliczona tak jak w stosunku do A. S. wynosić będzie 64.613,98 zł. Na poczet przysługującego jej zachowku pozwana otrzymała darowiznę w łącznej kwocie 25.310,09 zł. Zatem również pozwanej M. T. służy uprawnienie do uzupełnienia należnego jej zachowku po zmarłym ojcu. Ponadto z tytułu dziedziczenia tzw. czystego spadku pozwana uzyskała kwotę 800 zł. W przypadku pozwanej M. T. nie występuje nadwyżka przekraczając jej własny zachówek, która pozwalałaby na zasądzenie od niej na rzecz powoda określonej kwoty z tytułu jego żądania. Współspadkobiercy ponoszą solidarną odpowiedzialność za zapłatę zachowku. Jeżeli jednak jeden lub niektórzy spośród nich są uprawnieni do zachowku, ich odpowiedzialność pozostaje solidarna, jednakże wyłącznie do wysokości nadwyżki przekraczającej należny zachówek (tak orzeczenie SN z 15 grudnia 1999 r., I CKN 248/98, LexisNexis nr (...)). Tym samym powództwo w tej sprawie w stosunku do M. T. powinno zostać oddalone.

Z uwagi na powyższe ustalenia stwierdzić należało bezskuteczność uznania powództwa przez M. T. do kwoty 12.152 zł wyrażonego podczas ostatniej rozprawy jako sprzecznego z prawem oraz zasadami współżycia społecznego.

Ponieważ O. J. uznała powództwo do kwoty 12.152 zł Sąd nadał wyrokowi rygor natychmiastowej wykonalności do tej kwoty.

Odsetki od kwoty zasądzonej od pozwanej O. J. na rzecz powoda Sąd zasądził od dnia doręczenia powództwa pozwanej O. J..

Sąd nie znalazł w tej sprawie podstaw do oddalenia powództwa A. S. w całości na podstawie art. 5 k.c. Stosunki ojca z synem były przedmiotem badania Sądu w toku przedmiotowej sprawy i znalazły swój wyraz w uzasadnieniu wyroku wstępnego. Zdaniem Sądu w tej sprawie nie zachodzą szczególne okoliczności , które pozwalałyby na oddalenie powództwa z uwagi na jego sprzeczność z zasadami współżycia społecznego. Fakt ,iż spadkodawca zakładał pozbawienie powoda prawa do zachowku, formułując stosowny zapis we własnoręcznym testamencie, nie może stanowić wyłącznej przyczyny oddalenia powództwa, jeżeli zapis był bezskuteczny z uwagi na swą wadliwość.

Mając na uwadze powyższe Sąd orzekł jak w wyroku. W zakresie kosztów procesu poniesionych przez powoda Sąd na podstawie art. 100 k.p.c. rozdzielił stosunkowo koszty pomiędzy stronami i zasądził od O. J. na rzecz powoda tytułem zwrotu kosztów procesu kwotę proporcjonalną do uwzględnienia powództwa. A. S. w toku procesu poniósł koszty w wysokości 1000 zł tytułem opłaty sądowej od pozwu oraz koszty wynagrodzenia pełnomocnika w wysokości 3617 zł. Powództwo zostało uwzględnione w 0,27 części. W takiej też części Sąd uwzględnił koszty procesu poniesione przez powoda. Ponieważ powództwo w stosunku do M. T. zostało oddalone, Sąd na podstawie art. 98 k.p.c. zasądził od powoda na rzecz pozwanej zwrot poniesionych przez nią kosztów procesu w wysokości 3617 zł tj. kosztów wynagrodzenia pełnomocnika i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa. O. J. nie poniosła żadnych kosztów w toku procesu. Jednocześnie Sąd obciążył powoda oraz pozwaną O. J. kosztami sądowymi należnymi na rzecz Skarbu Państwa, a nie uiszczonymi w toku postępowania w przedmiotowej sprawie. Przy czym O. J. została obciążona częścią nieuiszczonych kosztów sądowych w zakresie nieuiszczonej opłaty sądowej od pozwu oraz kosztów opinii biegłych - stosownie do stopnia uwzględnienia powództwa, a A. S. został obciążony kosztami sądowymi w zakresie nieuiszczonych kosztów opinii biegłych wobec zwolnienia go od obowiązku ponoszenia kosztów opłaty sądowej od pozwu ponad uiszczone 1000 zł – stosownie do zakresu oddalenia powództwa.